

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023 (реєстр. № 12127 від 16 жовтня 2024 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 16 жовтня 2024 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 29 листопада 2024 року (протокол № 175) проект Закону про внесення змін до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023 (реєстр. № 12127 від 16 жовтня 2024 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту його метою є приведення окремих приписів частини першої статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у відповідність до Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023 та удосконалення деяких норм, що регламентують механізм надання засудженим короткочасних виїздів за межі виправних та виховних колоній.

Для досягнення зазначеної мети Законопроектом пропонується внести зміни до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України, згідно з якими у разі смерті або тяжкої хвороби близького родича, що загрожує життю хворого, засудженим, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і дільницях соціальної реабілітації виправних колоній середнього рівня безпеки та виховних колоніях, дозволяються короткочасні виїзди за межі колонії на території України, крім тимчасово окупованої, на строк не більше семи діб, не включаючи часу, необхідного для проїзду в обидва кінці (не більше трьох діб). Іншим засудженим короткочасні виїзди дозволяються за межі виправної колонії на території України, крім тимчасово окупованої, на строк не більше однієї доби, не включаючи часу, необхідного для проїзду в обидва кінці (не більше трьох діб).

Також Законопроектом передбачено, що дозвіл на короткочасний виїзд надається начальником колонії з урахуванням останньої наявної оцінки поведінки засудженого та за результатами останньої наявної оцінки ризиків вчинення ним повторного кримінального правопорушення.

Засуджені, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і дільницях соціальної реабілітації виправних колоній середнього рівня безпеки та виховних колоніях, прямують до місця призначення і у зворотному напрямку самостійно. Виїзд засуджених неповнолітніх може бути дозволений тільки за умови супроводження їх у дорозі (в обидва кінці) родичами або піклувальниками. Вартість проїзду оплачується засудженими, їх родичами або іншими особами.

Інші засуджені переміщуються до місця призначення і у зворотному напрямку та охороняються вартами колонії.

Витрати колонії, пов'язані з наданням засудженим короточасних виїздів, оплачують засуджені, їх родичі або інші особи.

Перелік та розрахунок витрат колонії, пов'язаних з переміщенням та охороною засуджених, яким надано короточасні виїзди, а також порядок організації, надання та оплати таких послуг визначаються Міністерством юстиції України.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

У Конституції України визначено, що Україна є демократична, соціальна, правова держава (стаття 1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21); засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду (частина третя статті 63).

Організація і діяльність органів і установ виконання покарань визначається виключно законами України, а Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, до повноважень якого належить прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85, пункт 14 частини першої статті 92, Конституції України).

Положеннями Кримінально-виконавчого кодексу України визначено, що кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими (частина перша статті 1). Кримінально-виконавче законодавство, виконання і відбування покарань ґрунтуються на принципах невідворотності виконання і відбування покарань, законності, справедливості, гуманізму, демократизму, рівності засуджених перед законом, поваги до прав і свобод

людини, взаємної відповідальності держави і засудженого, диференціації та індивідуалізації виконання покарань, раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки, поєднання покарання з виправним впливом, участі громадськості в передбачених законом випадках у діяльності органів і установ виконання покарань (стаття 5). Держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку (частина перша статті 7).

Згідно із Європейськими пенітенціарними правилами 2006 року завжди, коли це дозволяють обставини, ув'язненому має бути дозволено із супроводом або самостійно залишати пенітенціарну установу для відвідування хворого родича, присутності на похованні або з інших гуманітарних мотивів.

Так, 20 грудня 2023 року Конституційний Суд України ухвалив Рішення № 11-р(II)/2023 у справі за конституційною скаргою Лужинецького А.О. щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих приписів частини першої статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України (щодо особистого і сімейного життя особи, засудженої до довічного позбавлення волі), в якому визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), окремі приписи частини першої статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України в тім, що вони унеможливають застосування до засуджених до довічного позбавлення волі осіб короточасних виїздів за межі колонії на території України у зв'язку з такою винятковою особистою обставиною, як смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого.

У вказаному Рішенні Конституційний Суд України зазначає, що можливість кожного відвідати свого тяжкохворого близького родича або бути присутнім на його похованні є складником конституційного права на недоторканність особистого та сімейного життя у сув'язі з людською гідністю. Тому держава повинна забезпечити встановлення належного механізму реалізації такої можливості, визнаючи її для всіх осіб, засуджених до позбавлення волі, навіть для тих із них, які скоїли особливо тяжкі злочини і засуджені до довічного позбавлення волі (абзац другий підпункту 2.3.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 № 11-р(II)/2023).

Конституційний Суд України наголошує, що держава зобов'язана надати кожній засудженій до позбавлення волі особі, незалежно від тяжкості скоєного нею злочину, принаймні потенційну можливість короточасного виїзду за межі колонії на території України у зв'язку з такою винятковою особистою обставиною, як смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого, проте відповідний суб'єкт владних повноважень перед наданням

дозволу на такий виїзд повинен провести всебічне індивідуальне оцінювання загрози від кожної такої особи для суспільної безпеки та громадського порядку, яке не зводиться лише до врахування тяжкості скоєного нею злочину. Таке оцінювання не спричинятиме неминучих негативних наслідків для суспільної безпеки та громадського порядку і водночас буде менш обтяжливим для прав і свобод засуджених до довічного позбавлення волі осіб порівняно з тим, що вказана можливість не визначена оспорюваними приписами Кримінально-виконавчого кодексу України, що фактично допускає обмеження конституційного права на недоторканність особистого і сімейного життя таких засуджених на підставі єдиного критерію - тяжкості скоєних ними злочинів (абзац другий підпункту 4.2.2 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 № 11-р(П)/2023).

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України підтримало Законопроект, водночас висловило окремі зауваження та пропозиції до його тексту.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини листом від 11 листопада 2024 року № 15507.2/24/43.3 поінформовав про підтримку Законопроекту за умови врахування наданих зауважень та пропозицій.

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин на своєму засіданні, проведеному 12 листопада 2024 року, розглянув Законопроект та надав свої зауваження до нього.

Крім того, про свою підтримку запропонованих Законопроектом змін повідомила листом від 18 листопада 2024 року № 1912/0/2-24 Національна асоціація адвокатів України.

Водночас, Комітет окремо звернув увагу на необхідності доопрацювання положень Законопроекту щодо набрання ним чинності у разі прийняття його як закону з метою забезпечення їх відповідності Рішенню Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023.

У зв'язку із зазначеним, члени Комітету вважають, що у разі прийняття Законопроекту за основу є необхідність у застосуванні положення частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України під час його підготовки до другого читання.

На підставі викладеного, а також відповідно до статей 93, 111, 114 та 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у

зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023 (реєстр. № 12127 від 16 жовтня 2024 року), поданий Кабінетом Міністрів України, та за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду проекту Закону про внесення змін до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023 (реєстр. № 12127 від 16 жовтня 2024 року) відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті Законопроекту, інших структурних частин Законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання Законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити заступника голови Комітету Божика Валерія Івановича.

Голова Комітету

Д. В. МАСЛОВ

